

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 9.

НА ПЕТИЊУ, У ПОНЕЂЕЉНИК 3. МАРТА (13. ОЖУЈКА) 1875.

ГОДИНА III. (V.)

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази сваки петак. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. 4. 6; по год. 3; четврт год. 1. 50. и. За СРБИЈУ год. 4. 7; по г. 3. 50.; четврт г. 1. 75. и. За све друге земље год. 4. 8. по год. 4; четврт год. 3. За остале мада се за ред 3 повећава. Предлата и све издатеке ишау се администрација, и доклас уредништву на Петини.

ПЕТИЊЕ, 2. Марта.

Црна Гора, Србија и Румунија, ова три велика фактора јевропско-источног питања, прикључе непрестано особиту и општу пажњу и због тога оне морају данас у јевропској журналистичкој нити своје стално мјесто. Тако се ту скоро изврзано један невоља уважени страни лист, а и да јесте доста тако, потврђује јевропско повинарство, којем су ове три кнежевине стални предмет писања, на који се сваки час повраћају. То је појам, који не треба губити из вида. Тијем се не само указује важност поменутијем кнежевинама, него се одкрива и озбиљно стање јевропског југоистока. Ни прво ни друго одавно већ није непозната ствар ни овим кнежевинама ни њиховим једнородним народима, који, од њих одвојени, још живе под турским притиском и који то показују својим нескривеним уздицама у њих, уздицама, да ће их једино оне ослободити. Али су овакве изјаве јевропског повинарства ипак важне због тога, што оне показују, да се увијек и признаје та важност ових кнежевина и врло озбиљно стање јевропске Турске и тамо, гдје се до скоро Турска „неприкосновеном и пунонадежном“ државом, а тежње поменутијем трију кнежевина и хришћанског народа у Турској савјеријана, изјављала. То ће рећи: Јевропа — јер јевропско повинарство израз је њезиног јавног мишљења и мишљења њезинијех владајућијех кругова — не таји више своје увјерење о немогућности опстанка Турске и о моћи и готовости оних фактора, да изврше свој задатак.

Но у овим изјавама, које нам само позволье могу бити, о нашим односима према Турској, налазимо свуда испречилу „дипломатију“. „Упљив, тежњав и рад њезин“ у нашој стваријачи источног питања, и то је управо ствар, о којој смо узели данас да говоримо. С једне стране овом упљиву дипломатије приписује се толика моћ,

да се управо од ње чини зависним не само рјешење источног питања, него и сам начин, облик, па чак и наша воља и вријеме нашег рада. С друге стране, а то је од југоисточнијех народа, подижу се врло често и силне тужбе, да дипломатија спречава њихово ослобођење, шта више, да негује планове, који, и по пропасти Турске, искључују њихову државну и народну самосталност.

Нека сузије, да и једно и друго о утицају и расположењу дипломатије у одношајима на јевропском истоку постоји и томе се не треба ни мало чудити. Дипломатија велесила има своје интересе и по њима хоће она да управља са интересима појединијех народа, а њихове своје по њиховијема. Исто тако посебице имају поједине велесиле својих интереса и тежња, и њима је природна потреба, да их подмире и на штету нашу, а нама изгледа то грозно неправично и нечовјечно. Овим побудењима управљан рад дипломатије, наравно да излази као сметња нашем раду и нашој тежњи, и ми доста у таквом случају неби смо могли имати ни одређених ни изгледа у своју будућност.

Но такву могућност не може нико допустити. Такве одлучујуће улоге дипломатије могло би настати само онда, кад би њој на руку ишла наша неповиност, несвјесност стања и неспособност живота нашег. Али баш противно овоме, и то у највећој мјери, показују хришћански народи јевропског истока. И баш у томе и једино у томе има се тражити разлог, што се данас у Јевропи признаје онолика важност тијем народима а нарочито њиховијем представницима Црној Гори, Србији и Румунији. То показивање важности у исто вријеме говори против могућности самовољног располагања дипломатије на истоку, особито, кад она није у овој моћи, у

којој је била до француско-њемачког рата.

Прст дипломатије ваља да живље и јаче учини у наше ствари, кад год су наше руке прирлу малосилне. А при свакоме покрету, који би заслужно да му се призна озбиљност, дипломатија би постала само гледалац, највише надзорник догађаја. За то не само да не треба имати бојазни, него ни важности особите не може се дати оним плановима и утицају дипломатије на истоку, о којима данас поново много говоре, и који могу и постојати све дотле, док се на нашој страни не покаже мушка озбиљност за дјела. Ако би сада дипломатија пријатељи положају заузимала према нама, тада би нам се пријатељски показивала, а успех би нам честитао. У томе морају руководиоци балканских народа бити на често и међу собом оживотворити овај природни савез у цуној јакости, а не само таково који се на највиши неповољни дипломатски вјетрић опориче, јер у таквом случају не би ништа чудно ни изненадно било, кад би се остварили планови силнијих, који се оснивају на повнштењу наше народне самосталне будућности.

ИСТОЧНО ПИТАЊЕ.

(Н а с т а в љ к).

Читаоци савојано знају да је баш у тој периоди Црна Гора успјела да извојује себи оспорену с Турском иллену пограничну територију и да су подунавске кнежевине коначно уредиле своју вишу управу, што ми је осигурало даље развијање благостања и независности.

Приме но што пређећу текућим питањима истока, ваља још коју да проборимо о скоро прошлог живота народа бугарског, који је по броју највећи а и политички је важан. Зна се, да је данашња жеља бугарска била — да имају своје народно свештенство и црквену самосталност. Противу грчког свештенства, које је кроз

ПОДЛИСТАК.

ПИСМА ИЗ ЊЕМАЧКЕ.

од Л. М. Немановића.

Хамбург — 1870.

III.

Опет ћу вам говорити о Немцима. То је предмет добар и онда када човјеку није дуго пријеме. Из Немачке лако је писати. То је земља артије и писања. То је отаџина штампарије. За три сата одавде може се доћи у Мајнц, гдје лежи гроб Гутенберга који је први почео књиге печатати. Сада нема ни једне мале немачке варошице у којој штампарије и дању и ноћу не ради. Француску књигу ријетко видите која није у Паризу и Бриселу печатана; а немачка нијећа дјела и лексикона, печатају се и у тако маленијем немачкијем мјестима за која управо не знате гдје су. Ученијех људи има Немачка много, а још више спаситеља. Они се сами кад кад рутају због многог писанја књига. Немци се роди, највише једну књигу на укр. Са тијем је своје одређење на овој земљи потпуно саршио. Преко петнајест хиљада нових књига печата се сваке године. У тај број нерачунају се календари. За сто година биће само на том језику преко два милијона различитијех књига. Слабо ће их

ко доцније читати; јер данас већ ријетко се остварају оне књиге које су прије четрдесет година печатане. Према степицу наука — и књигама које ће онда бити, све данашње књиге, осим најог броја, изгледаће врло савишине и глупе. У то вријеме минхенска библиотека, која сада већ на различитијем језицима има милијон књига, имаће преко двадесет милијона; и неће никакво чудо бити ако тада, каква немачка учено друштво ријеша да се све те књиге, осим неколико хиљада, продају, да људи с њима своје пећи, као мусловани, са египетском библиотеком доже. Ако неучини то после сто година, учиниће после три стотине, после пет стотина, један пут морају то учинити. Међу тајем и престаће се писати. За толико година, при садањем напредку, људски ће род сав свој разум на артију и књиге ставити, и неће му ништа више у глави остати. Већ данас сви нови наученици стотине хиљада књига не броје ни ушто; и многе струке наука пред којима се нас свијет дојуче клањао, са свијем као обману разума одбацују, и са тврдијем поуздањем весеља кичу: нева наука осим природнијех наука, и Дарвин је њихов пророк.

Ах природа, то је велика књига у којој човјек ни једно сложе јасно прочитати не може. То су хијероглифи које он најда растурачати не може. Сва знања човјека тако су слаба, да би му се и мала печура и малени крав свијели као глупава, кад би могла прочитати шта он о њима

пише. А шта би рекле оне далеке звијезде кад би чуле како ми о њима мудро говоримо. Човјек и данас као и прије дваје хиљаде година искрено исповједа: да што год више зна, тим се већма увијера да ништа не зна, да ништа не може знати. — Кад би човјек могао сваки атом по масеби проучити, онда би њешто више знао. А што су управо атоми? — Атом је тако мали трупца, која се не може на њене дијелове раздвојити. Атоми су прах од прашка. За њих немамо ријеч, али немамо очи да их видимо; они за наш ум трају али за њиха чула не постоје. Као што је овај свијет чудо због своје неизмјерне величине тако је атом чудо због своје неизмјерне малушности. Хиљаде атома кад нају у наше око ми их неосјећамо. Милијони треба да се у једно прикупе, и онда тек ту малу трупку назиремо и то кроз стакло што велича. Из савијех таквијех атома постоји све што видимо на небу и на земљи. Све што постане пово је и није ништа било. У природи ништа се не понавља, а нама се чини да се све понавља. Кроз толико милијона година природа није још два са свијем једнака облика произвела. Колико је год људи од постанка човјека на овом свијету до данас било сваки је потпуно оригинал. Има свој особити лик, свој особити глас. Исто је тако са свијега животињама и на суви и у води. Свако има своје особености. Ни једна капа воде, ни један лист на дрвету, ни један труп пијеска, ни један звук гласа, нијесу нигда једно другом потпуно равни

вјекове одрађивало духовне ствари бугарске, па-
купило се сјасет незадовољства, које је у по-
следње вријеме постало врхна и потпуно неовје-
рење. Та врло законита тежина бугарског наро-
да наизглед је нашла на одмор код порте, од
које је замишљено ријешити те ствари.

Крајем 1866 године и у почетку 1867 год.
на Балкану је овладао устанак и догађаји се
непрестани сукоби са турском војском. Бугари
нијесу имали вјештих вођа; и инсурекција је
била новост за овај мирни, ратнички и политички
још млади народ, али, при свем том власти ду-
навског вилаета и порта бијашу се узбесекли
од те жалне револуције, и од тога доба почели
су озбиљније да се понашају према најмирнијој
и најопадијој својој раји. Бугари, руковођени
тајним комитетом патриота обратили се у то
доба баш високој порти са захвалом, и строго
говорећи, нашоном молбеницом. Пребројни жалбе
у администрацији и управи у Бугарској. Молбе-
ница је гласила: „нека би Ваше Величанство
(султан) гарантовало увјек за везе, које нас
везују са нашим престолом, подарив нам ре-
лигиозну и политичку самоуправу, која се оснива
на слободном уставу... Нека би Ваше Ве-
личанство уз назив „Султан Османлијама“ додало
назив „Краљ Бугарима“. Ми у понизности мо-
лимо Ваше Величанство да створите из свију
бугарских земаља засебну краљевину са народном
владом и уставом, а тако исто независну цркву
са патријархом и синодом на врху. Молимо, да се
Ваше Величанство крунису као краљ бугарски у
једном од наших стародавних градова — и ми
се закључамо, да ће Бугари бити благодарни и
најопадији поданици Ваше простране царевине“. Разумије се: да молбеница није постигла циљ,
али није пропала са савим без утиска на државни-
ке турске. Непоредак на Балкану давао је мол-
беница неки значај. У то је доба био валија и
генерал губернатор дунавског вилаета Митхад
паша, потоњи велики везир. Дубоко презрупи
живот људски он је вјешто и убијао свакога ко-
ји му је у руке допала, распострелим силама
страх по цијелој земљи. Ми знамо да му при
свим том признамо заслугу као главне побор-
нику за црквену самосталност бугарску — јер
је он био за ту међу прилика од турских држав-
ника. Чим се мир повратио у Бугарској, он се о-
братио порти са преставањем о нужности да се
Бугарима даде нека слобода и уреди независан
патријархат. Сада Бугари већ уживају црквену
самосталност. За кратко вријеме миња је пошло
за руком да подигну сопствених сретнајших народ-
не школе и три гизалије са прилично подученим
курсом. Постав госнодарин свијих духовних ства-
ри и имана, на велику муку грчкој јерархији,
Бугари од сада брже могу да напредују у свом
развијању и да стеку образовање, солидно
поколење народних бораца. 1866 године Бугари
су се борили за потпуно црквену и политичку
автономију. Прву су добили; што се тиче друге
— она се још није могла остварити: такви и-

сториски догађаји спремају се латано, а често
хоће упорне борбе.

Ми смо споменули у почетку, да различити
догађаји, које је исток прокинуо у последње доба,
водиле сличној пошледици. Факти што их више
наведосмо дају нам довољно права да закључимо,
да се турска власт, — груба, неограничена и
често, без икакве контроле, силом свих догађа-
ја и вријеме постепено смањује, али боље, су-
живља, а у исто вријеме што се права и само-
сталност оних племена, шире састављају турску
државу. У стара вријена (на јад многих турских
патриотима) шака војничких, добро предвођених
осмањлија уводила је своје законе и приликувала
да се врши њена међу многим племенима, али са-
да, када је у мјесто грубе силе као важан еле-
мент власти постало „право“, стари се поредак
ствари мора измјенити.

Такав је фатални ток догађаја сада на исто-
ку. Још од скоро дипломатија је сматрала за
своју дужност да изналази различите вјештачке
мјере неби ли одржала државу турску. Изгледало
је да је све осигурано и да се Стајбол може
претати неограниченом ћезу. Али животне потре-
бе народа силније су од вјештачких дипломатских
ујурма. Шта би рекла већина чланова на пари-
ском конгресу 1856 године да су се тада Маро-
никти из Србије обратили за автономију, али да
су тада Срби захтјевали да им се градови очи-
сте од Турака!

Хатико с примјетбом, да се одношаји јер-
онске дипломатије према истоку или тако зва-
ним источним питању јако измјенили од како се
уговор парижки закључио. Зна се, да сада то
питање не побуђује више као некада политички
фанатизам па ни у новинарству.

Након три године послје кримског рата,
са другог лорда Палестона лорд Стенлеј, говоре-
ћи о различитим задањама јевронске политике, из-
разио се: „Отоманска царевина завршује свој
вијек. Историја њена била је и славна, али уло-
га јој је већ одиграла, и ја не разумјем, зашто
се наше стварије дипломате толико заузимају за
турску владу, па и онда, када је она крива. Ми
стварамо себи непријатеље међу расама, које ће
скоро господарити на истоку и стојећи на пут
развијању земаља, које ће нам при другим усло-
вима дати велике предузетке и огромне хасне.
Интереси Енглеске захтјевају само да се Мисир
неутрализира а да Париград не допадне у руке
ни једној од великих држава. Осим та два усло-
ва, ја не видим никакве штете за Енглеску, што ће
Бугарска постиг“. Сада се као што изгледа, сва
јевронска дипломатија више или мање саглашава
са тим разумом. „Остатком догађаје нека се при-
родно развија“ — сто то се чује сада код већи-
не дипломата, и у ма да то неће бити најбоље
понашање према источним питању. Да Турци не-
ће моћи да одрже своје садање господство на
балканском полуострву, које је већ раздржано
и у многосте ни напад није више ономе што је
некад било, — то је очигледно. Већина грчких

политичких бораца увијек је такође колико је
неслава „некака идеја“ византијска. Они су пој-
мили, да Славени на полуострву ма да би и
предоставили грчко господство турскоме, опет
се неби задовољили њима. Када погледамо на све,
што се говори из истоку, онда није тешко при-
ијетити, да ту сваки народ хоће своју народну
автономију, и то је већ скоро постигнуто. У
Србији има политичара (а њих је мало) који теже
да уједине Србе и Бугаре, али њихова је про-
пагода у овом смислу нашла на одмор у бу-
гарском народу и изазвала висмени протест од
стране дјела једног бугарске интелегенције у-
прављеног на г. Ристина. Наведен већ извод из
молбенице бугарске узвонаје нас у неколико са
њиховом правом тежином. Бугарин, који говори о
политици, ако хоће да каже своју жељу, онда
ће та жеља бити — „бугарско царство“. Српске околности створиле су Србију, Грчку,
Мисир: то исто, остајући на земљишту истори-
ске логике, ми можемо да предвидимо у будућ-
ности и за Бугарску. —

ДОГАЂАЈИ У СВЈЕТУ.

Ново угарско министарство представило
се земљском сабору 19. о. м. Значајно је, да га
је том приликом само лијево средиште поздравил-
о. Пошто је предједник министарства Веахлхји
(онај исти, који је за свога прота министарова-
ња рекао, да се Срби слободно могу селити из
Угарске) изјавио сабору, да је по краљевом на-
логу саставио министарство, изложио је програм
нове владе, који је доста хладно сабор саслушао.
А ондах иза тога, догодило су се ове појаве,
које новој влади непоспају пут ружама. Е. Шла-
мони у име својих једноинишљеника протестује,
што је бив. предједник министарства Бито уву-
као краља у састављање странака и изјављује,
да ће његова странка бити строга контрола но-
вој влади. Шмелц изјављује, да ће бити опози-
ција влади. И Лоуај са својим задржава себи
самостални положај. Положај заступника немачко-
ских народности наравно да остаје исти. Сушине
у цијелој монархији подижу се сујаве на Тису,
да ће он приликом нових избора протурити у
сабор своје људе и онда радити против постоје-
ћег одношаја Угарске према Аустрији. Сави
мађарски листови не говоре ни мало повољно о
новој влади. Све нас ово упућује, да је на мје-
сто оно, што смо казали о стању Угарске у на-
шем прошлом листу.

О цару аустријском јавља „Норд алт.
Цтг.“, да ће приликом свога доласка у Далмаци-
ју, што ће бити у почетку идучег мјесца, по-
ћи да прати посјету италијанском краљу. „Карлср.
Цтг.“ дознаје већ и то, да је краљ Виктор Ем-
анујло упитан, даје ли му најугудије било при-
мити цара, и да се сад чека на одговор. И „Га-
зета д' Италија“ чује, да се ради о томе, да се

били. Тако је природа богата у промишљању. А-
томи из којих што постаје стари су, они су
бесмртни и неисторични. Они изијелују форме сви-
ју другејих створова, али они су неисторични. Природа
их зна понављање, за свакога прописала
је законе, који су вјечити. Сваки тај атом може
бити да је једна стихија за себе. Сродни се
привлаче и вринују један за други, али опет из-
међу њих има празна простора. Код пребијете
штаку гвожђа, то ништа нијесте учинили него на
томе мјесту развојили те атоме што су тако
чврсто држали међу собом. Мириси и сирад ништа
друго нијесу него атоми који долазе у наш нос
и на разне начине или га грбу или само гончу.
Када успијете у чашу воде чашу првена гина, у-
чини вај се да је једна течност, а доказано је и
извјесно је, да црвени атоми вина покупе се и
стоје око бијелијех атома воде. Атоми свуда
пролазе. Видјели сте окаменено дрво; оно није
дрво, оно је злата камен. Камен атоми изгура-
ли су дрвене атоме а форма дрвета остала је о-
на иста, али дрво није. Атоми пролазе кроз твр-
до гвожђе као бухе кроз решето. Код метнете
кокадић гвожђа у извјесну течност атоми од
бабра прећу у гвожђе да тако онај кокадић
гвожђа у неколико сати постане кроз прави
кокадић бабра. Сирће и све што је дуто то се
састоји из шљакостијех, а мед и све што је
сладко и жасно из обилјех атома; бијела фарба
из гвакстијех а црна из рапајнијех атома. Сваки
звук и глас исто тако, и саме наше јасни дије-

ле се на атоме. Вјерујте то кажу учени људи, а
све што су они до сада казали, посље неколи-
ко стодећа као неистина може оборено бити.

Људи пишу историју природе. Каква чудно-
вита ријеч! — Ко може у своју малу главу
смијестити историју само једног атома. То би би-
ла историја неба и много занимљивија од исто-
рије великог римског царства. Атоми који су би-
ли у мозгу Сократа, може бити да су сада у
бунаде или у мозгу какве гуске. — Све про-
лази, све се преврћава, а ништа непропада,
јер на један атом не може бити уништен. Само
се обмичи, форме, руше. Ах, дајте ми тако вели-
ки казан, да могу цијелу ову земљу метнути у
њег, и доволно огња подложити, и читава ова
планета, згредно са свијем што на њој постоји,
отићи ће у атоме. Све, све ће евапорасати, из-
пјетрити, изматити, и на дну казана неће ништа
остати. А жители са сунца и мјесца, са Јупи-
тера и са Марса, гледали би на дурбин преко
неба једну нову репуту звијезду, упућену да
милионе година кроз најтажнијетер пљови. То би
била ова наша земља. Ни један атом неби био
изгубљен, у њима би било клице од свега онога
што данас на земљи постоји. И тамо атоми без-
послени не стоје. Они непрестано лете и траже
се. Такав комета неби била ништа несавршени-
ја него што је сада у облику земље; јер шта је
савршенији лед од воде, и вода од паре, и шта
значи то у природи савршенство и несавршен-
ство. Наша земља била је негда таква репата

звизезда, то се јасно види отуда што свако жи-
вотно које је она произвела или реп.

Закони природе врло су прости, али вјечи-
ти, непромјени. Они су једни исти за све што
постоји, за све створете и за све оно што је
на њима. — Онај закон природе, који управља
једном звијездом, тај исти закон и по истим при-
вилама, управља словом, човјеком, сунцем и сва-
јем звијездама. Тај прости закон само се у томе
састоји да све преображава. Нечему не треба да
неколико дана или само неколико часова да по-
стане, траје и да га нестане, и у другу форму
да се претвори; нечему потребне су стотине,
хиљаде, а сунцама и планетама милијони година.
Природа се исто тако стара да створи и подиг-
не какву форму животне или биљне или плаве-
те, као што се посље стара да их сатре. Каква
је цијелу схему томе, за што она то све чини, —
незнамо. Не зна за цијело ни она сама. Природа
није свјесна својих послона. За њу нема ни-
шта важнога и ништа неважнога. Колико се бр-
но о постанку и трајању велике звијезде Сери-
јуса, толико и о маленој шљакци на дну мора.
Природа пусти исто тако законислено и равно-
душно, да се једно сунце угаси, да се једна
велика планета у милионе кокадића раздроби;
као што пусти да један миш црне, или да јед-
на биљка увене.

Врло је стара ова наша земља у овом са-
дањем њеном облику. По борбама њенога лица
познајемо трагове од много милијона година. Но

оба манастира саставу у којем поморском град.

Заступничка кућа црквеногословног вјешта одобрла је и у трећем читању 4.500.000 фор. за уређење и оснување Неретве у Далмацији.

Италијанске новине непрестано се баве престојом међународног петроградског конгреса, и правдају Италијану, што неће да учествује у њој. „Дели Нус“ говори о томе: „Има доста ствари у модерном ратовању, које би немогуће било извршити. Али те поправке не можемо ми очекивати од генерала, који су се тек вратили с бојшта, гдје су права грађана немилостиво гажена, и гдје је дужност патриотске самообране преступом сматрана била. Тако исто због времена и околности у којима се састаје конгрес, мало се може надати да непуноће хуманих намера цара Александра. Војнички дух у Јевропи јако расте, па сви закони и одређења морају се по њему управљати, да би их велике војничке силе одобриле“.

И само белгиска влада врло је обазрива у овом питању. Она је саставила један одбор правника, који ће саставити унутрашња белгиска делегација.

Размирица међу Турском и Шпанијом као да ће се изравнати. Кнез Карло неће, као што је највероватно, шикати по нарочитом посланству одговор на познато писмо краља Алфонза. Из Берлина опет јављају, да је мадридска влада одлучила изјавити, да је њени заступник у Бечу преступно дане му наутике тијех, што је нашао у Букарешт.

Стање у Шпанији не мијења се. Карнисте се не даду слагати. Алфонзова војска стоји неодлучна, и ако је последњих дана у два пута силно нападнута од Карниста. Што је још горе, нова мадридска влада нема поверења у своје генерале, па се и од њихових побједа боји. Генерал Маринос обачен је са заповједништва, за то, што се у Мадриду боје, да би могао у свијети и постави важна личност.

Д О П И С И.

РИЈЕКА, 23. Фебруара. — Прошле нећеље вратио сам се из Скадра. Тако сам се бавио око петнајест дана којом трговином. Колико сам тако био, један дан није било лијепог времена, него сваки дан сунјег или киша изобиле. Исто као и у нас. Него да ми придем, што сам опсијех дана чуо и видео, а што је у Скадру велики узбуи учинило.

Један дан идем главнијем путем, погрпј сраја, који се зове „џумет“. Чујем велику трпју, ће неко из свега гласа викати: „Сиктер бро!“ Мало разумијем турски, али разумијем се. Када виђех иза шпале од укумета много поштомјих трговаца Католика, ће оне један преко другог да врат из доз сложије; бјеше их около двадесет.

И у самом њеном садањем облику она се мијења сваки дан, сваки минут; по ми то непознајемо. Нашта на овом свијету није потпуно оно исто што је јуче било. Ми непознајемо на самом себи, како растемо и како опдамо. Видио сам какав на сату, која за један дан учини велико путовање, али ми не видимо како се она покреће напријед; она се чини да она стоји на једном мјесту. Вријека од бундеве за десет неђеља пружи се до педесет, стопа; дакле извјесно се мије и сваки дан читав чеперак својега путовања у напријед прође, по ми те нене ситне корак, на којем гаслади, не можемо да видимо; тако су слабе наше очи. А међу тијем та вријека трчи према трговици која за тридесет година једва тридесет стопа израсту. Не можемо нашим ограниченим чулима да сљедио једној бундеви, а како можемо да привјетимо промјене ма како оне честе биле, на једној планети и на једном сунцу. Требао би нам може бити три милиона година живјети и памтити, да би могли какву промјену запознати; а једна је три хиљаде година од како су људи почели по гдје које појаве и своја доживљава бљажити. Судећи по слојевима наше земље учене књиге праведно доказују да је нека прошлост врло чудновата и бурна била.

Читао сам многе књиге,
— Књига разум квари —
Али има у књигама
И паметних ствари.

сет. Унутра једнога познаника: „што би ово“? а он ми каже: „Милет католички, опинтина, предао је један врзухал — молбеницу — Вали паши и ништу по књигу — царскоме Ђон-сенлија, који је од стране католичкога мјеста више година у недреву, и њавон царски недоуштаје да буде један човек у међуцу само 18 мјесеца, најдуже до три године. За то су опинтинари католички дали врзухал Вали паши, да Ђонсенлија буде сјештен и на његово мјесто да намене нију другог у међуцу. А Вали паша за то се наљутио и сиктерисао их. Њима је добро, е их није још увисно“. Толико ми рече, више немогах ништа разумјети. Ма чини ми се, да је паша баш по турски урадио.

Пређе по што сам кренуо из Скадра збо-раме се кроз пазар, да је Ливаја Салих паша познат у Цариград и да ће брзо тамо поћи.

КОТОР, 25. Фебруара. — Наш бискуп Маркић опет је дао миз доказ своје страствености, — да не кажемо што више и грђе. Ево у чему. Он је већ одавно члан одавашне читаонице, и сад на једанпут одрече се тога чланства. Давица од управитеља пошоме к њему, да га уни-тају због чега истуна? А шта је он одговорно? Неће да је члан читаонице због тога, што ће се продужити давати у читаоници забаве и у ври-јење наших гости! Е сад судите, је ли тај раз-лог уместан, а да не питамо, је ли паметан и уљудан? За то, што је наш пост настао, зар да на-ша браћа, православни, морају још сувише преко својих гости и наше четири недеље постити, г. ј. остати без уобичајних забави, е то просто за то, што је тако због г. Маркића. Је ли овога ије било и није ли то због и страха и чути?! Напошљеду морам напоменути, да су ове забаве врло лијепо и пристојно, да је таквијех и лави и сваке године било, а г. бискуп да је и онда оно члан читаонице, не се није нишло побуђен, да због тога истуна. А шта сљеди из тога? Ништа друго, него да г. бискуп Маркића једино криви према њеном православном браћи руководи. Он хоће опет, као што је и прије и вада, да свије крвију и неслогу међу нама. Али доста је тога било. Ми хоћемо да живимо у складу и љу-бава, па за то и износимо свијету на осуду овај груби поступак нашега бискупа у једно и ови-јех, који уз њега пристају. Непрошитамо нам још и то јавити, да је било доста ише римокато-лика, чланова читаонице, који смо и даље у свијема забавима до последње учествовали и не-стидило се тога, нити се за то морамо бојати казни боже, а још мање гњева бискупова. Ко ове јавне ствари друштвенога живота мјеша у чисту и једну божију вјеру, тај нам је слабо ра-зумијевач. нити је фанатик и прости „мукљивац“. Г. бискуп Маркић овим поступком једино је себе и свој чин понизио а и римокатолички Которани ограђујемо се против његове небритске тежње. На због тога и написах баш ово ја, јер ми се

чини, да је боље, да сами осудимо, што сваки осудити мора, него, да се који православни наш брат појави се жалбама на нас.

Што се савијех овогодишњих забави у чи-таоници тице, морам исповједити, да су биле ли-јепо, због чега мора се управитељству одати за-служена хвала.

ДУБРОВНИК, 23. Фебруара. — Радужено се да српско друштво „Слога“ лепо напредује и одговара потпуно своје задатку, и ево се опет лићам пера да нам у кратко опишем забаву, коју је друштво на месне покладе 16. тек. о. г. приредило; па по том нех суди читаоц овог ци-јешеног листа, да ли је пуно подобно забави држати — у доста погледа, особито за него-вање младежи и т. д.

Најприје је забави почела са играњем с даровима, из овога одијевања је друштвена хри-на, за тај неке српске прјесме одијевање у кору, од којих неке уз вратну гласовира. Из овог сљедила је преставна „Школски надзорник“ од Косте Триковића. Већ на публици примјетисмо посело одушевљење и задовољство како преставу изиграше браћа и не можемо пропустити да на-хона икона непровизио: Петровић сеоски учитељ бјеше Ђ. Кокиновић; а Ката, жена му, М. Бје-линовићева; Савета, кћи м. М. Поповићева; Станко, сарџен приправник Г. Томић; Писаре-вић, ишторшев писар К. Матијасевић; Школски надзорник М. Доброта. Живили!

Господичке Бјелановићева и Поповићева, ово су твје праве и криве Српкиње, ученице при за-воду „препарандијума“ у овоме граду, и ми се од свег срца радујемо оној господини и браћи ће њима вјеста будуће одређења, што ће њиховим Српкињама поверјати васпитавање своје дјеце. То је особито важно, јер неће за ниједно бити принуђени слати свој пород у туђинске школе.

После овога опет наста велика гинина, јер баш Коста Матијасевић члан друштвени изиће „са друштвене позорнице“ декламирати прјесму „Кара-Ђорђе“ од нашег прјесника врлог Ј. Сун-дећина. — Нашем брату не можемо него ср-дачно се радувати, јер је тако криво декламовно, да се српски дух у публици подиже с усљавком: Живили! Угледала се и остала браћа на њега. Не пропустимо још благодарити нашем руководству на ревност коју указује у свакој пригоди, а о-собито при забави. Слава му! — Друштво „Слога“ не броји на стотине чланова, али ипак има све што је за друштвени риза потребито, међу својим члановима; у напријед биће и боље, ако Бог да!

Н О В О С Т И.

АУСТРИЈА. — Цар аустријски долази из-прјесно овога мјесеца у Далмацију. 29. о. м. биће у Задру, одакле ће задржавајући се на више

Округла је наша земља,
Тако књиге кажу;
Према њој горе мјесец
Поћу чува стражу.

Наоколо јасне звијезде
Журувају и гледе,
Ал далеко од ње брже
Јер је пуца бјеле.

Кажу људи који ваите
Да је врао стара;
Сувотине мало има
Сузд је морска барја.

Заробљена је негда била
У праћину саму,
Прелазила од свијетлости,
У велику tamu.

Горала је она кажу
Ко грала од сјерке;
Тутала је од грома
И ужасне јекне.

Преврнула с' тако лако
Као мајку врати;
Играла је у ковитлац,
Стајала на глави.

Округла је наша земља,
Ко пачије јаје,
Па окобо иде сунце
Те јој сузда сјаје.

Страдала је она много,
Њен је живот злочест;
Имала је и вришћу
И водену болест.

У жалги је самој она,
Трчала ко бјесна,
Надмнала с' од гласова
И ужасно тресла.

Чудеса су по њој била,
Мразови, вулкани,
Туки су се по њој негда
Богови Титани.

Чудно чудо она земља
И шта по њој била,
Такмо што год ни будала
Не може да сина.

Премио је претрпјела
Промјена и бједа,
За то она кад са'јег падне
И изгледа бјегла.

(Наставиће се).

мјеста у Боку. Цијели мјесец дана пробаћиће цар на овоме путу.

Земаљски сабор се састаје 25. о. ж.

ЧЕШКА. — Старочешки листови доводе на челу проглас на народ за предстојеће саборске изборе. У прогласу се навлажу на Младо-Чехе, што они својим државним снамају важност опозиције. Међу кандидатима има доста нових имена. Избори су одређени за 3. и 5. о. ж.

УГАРСКА. — Председник министарства Венкшам изјавио је у конференцији здружене странке да влада prima прорачун са одбитцима финансијског одбора.

Шемејева странка устројила се и има 41 члана.

Говици министар финансије, изабран је скоро једногласно за председника сабора.

СРБИЈА. — Јован Бошковић, о којем је у скупштини много разговора било, дошао је као посланик у скупштину. Кнез Милан, дао је изјавити скупштини, да спар, због које је Бошковић био затворен, схвати, као да је ни било није и тијем је распра свршена. (Бошковић је био затворен због изјаве, да треба државну форму проијемити и републику прогласити). Сва скупштина захвалила је кнезу за ово ријешење.

Званичне „Српске новине“ јављају да је министар унутрашњих послова забранио „Застави“ и „Грмичару“ прелазак у Србију.

РУМУНИЈА. — Влада је предложила скупштини двије законске основе о жељезницама.

ЊЕМАЧКА. — Француска влада била је изнудила, да 10.000 коња куну у Њемачкој. Ушљед тога похитала је берлинска влада, да забрани извоз коња из цијеле њемачке царевине. Забрану ову саопштили су званичне новине.

РУСИЈА. — Министар грађевина саставио је основу за грађење нове жељезничке мреже од 8000 врта. Највише ијаку се градити пруге свибирска и уралска.

Осим Инглеске све друге силе изјавиле су, да ће судјеловати на конференцији за уређење међународног ратног права.

ФРАНЦУСКА. — Министарство још никако да се састави. Макмахон се опет показује непријатељ републици и чује се, да највише са саставити владу на своју руку или скупштину.

К Н И Ж Е В Н О С Т.

— У Новом Саду изашао је „Естетикс Матице српске“, друга књига за г. 1874. а по реду књига 117. Вел. 8-на стр. 504. Цијена 80 нов. Садржај: 1. Поглед на историју Игњене, од дра Милана Јовановића; 2. Естетички односији вјештине на природу, од Черниавског, превео В. Вујић; — Пријетбе на „Естетичке односије“ од дра Ј. Костића; 3. Рат и ратно право, у свези са напретком човјечанским, од Глише Гер-

шећа (изстав.); 4. Појесна слова о кнезу Лазару, деспоту Стефану Бранковићу и кнезу Стефану Шћепановићу, од архим. И. Руварца; 5. Грађа за историју штампарја у Срба, од Ј. Рајковића; 6. Критика: Словница латинска А. Вебера, оцена дра Ј. Турована. 7. Скупштина матице српске г. 1874. 8. Додатак. Распис награда. Именик матице српске. Издања матичина.

— Изаша је четврта свеска „Србодје“ са овим садржајем:

Текст: „Трпни спасен“. Роман Јаме Игњатова (продужење). — „Мозак“. XXIX вјесак. — „Сирота Банаћанка“ од Ј. Јакшића (продужење). — „Убоги Јано“. Слика из руског живота од Б. Хорског. — „Манастири и цркве у Херцеговини. Нависао Вук Врчевић (продужење). — „Грађа на биографију Вука Стеф. Караџића“ (свршетак). — „Културни језици и владини језика. Скица дра Брухофера. — „Народне умотворине“. Италијане, скупко Вук Врчевић (продужење). — „Др. Божидар Петрановић“. — „Љубљани“. — „Предаја града Сокола“. — „Пољска пошта“. — „Слике из Италије“. — „Треначи“. — Разне бљешке. — Статистика. — „Библиографија“.

Слике: Др. Б. Петрановић. — Љубљани. — Предаја града Сокола. — Пољска пошта. — Слике из Италије. — Вече у Риму. — Маркова пијана у Млетцима. — Треначи.

Све четири свеске могу се још добити. Претплату prima за Аустро-Угарску администрацију „Србодје“ (Administration der „Srbadija“, Wien III, Ungargasse, п.г. 2) а из Србије књижара Велимира Валожића. Цијена је листу на годину 6 ф. а. р. или 72 гроша чар.

— У Биограду изаша је прва свеска „Историје једнога француског селака“ с руског превео Н. Тодоровић. Много препоручујемо читоцима ово изврсно дјело. Цијена је само 20 и. Може се добити у Б. оград у уредништву „Рад“.

— У Крагујевцу почео је овога мјесеца излазити нов лист „за политику, економију и науку“ „Збор“, под уредништвом Ј. Комарчића. Излази три пута недељом. Год. цијена ф. 18.

— У Задру изаша је ово дана књига: „Шездесет ученах из припадности за пријатељ“, нависао Анте Кузмановић, д. кр. послужни професор припадности. (С. латиницом). Дјело је прилозиј рјечник лексикона назива и народних рјечни, са преводом италијанским и њемачким, и 37 слика ради бољег изјасњења.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Др Милан Јовановић) познати књижевник српски, б. управитељ реалке у Новом Саду, долази до мало дана у Боку, у Херцеговину, гдје га је ова честита општина српска и забрала за свога лекара.

Кама (кроз плач на глас). А какво је то вечерас пјевање у твојој кући, о Ђевере Јоко, при то образ био — а не било ти од и не речено! — Је ли право да ти сакорени брат оваке кука и дечке, а ти тамо да пјеваш? Јазук ти било! Што некоротова синоца дајбуди годину, док жу змије оти испију! — На ове Камдине ријеча кама да Јока пушка уби; узукну момчад и одправи из куће.

Јакош. Тако ти је на овом ништавом свијету, моја Камдо! немо пјева а немо плаче, немо умире а немо се рађа, јачни је до игре а јини до живота. Но безослице на страну, ко нева о брза нико жу га дати не може.

Маркиша (као извини себе). Камо те, Камда! Снаху жи Ђурђу одмах доведи. — Ево Камде и Ђурђе, пољуби стидно оца и сасека у руку. Маркиша ће јој рећи: Снахо! моја несретна ка-ро! казуј пред оцем, јеси ли трудна и с ким затрудне? Ђурђа плаче и шути, а отац јој

Јакош. Казуј, кучко а не моја кћери! док нијеси испоклапа и род и дожд, да знамо с ким?

Ђурђа (кроз плач јекнуће). Боже јесам! али не смијем казати с ким сам затруднела, јер би зло и наопак и по мене и по нас било.

Маркиша. Боже ти је ред казати при свијет или нешћела, па да ће све два трећера по-сити. Ако сам дужан са својом зло дијелити, ни јесам срамоту на образ нити ни никад до вијека. — Ђурђа једнако плаче и шути.

(Јован Бошковић) библиотекар Матице српске и уредник „Естетикс“ поставио је на предлог министра просвјете за библиотекар народне библиотеке и чувара народног музеја у Биограду.

(Политични убица ослобођен). У Јавоку 11. о. ж. свршило се пред поротијем судом званица парница. Пољски емигрант Стемпковски окривљен је био у своје вријеме, да је гласовитом вођу руских нигилиста, Ницијева излао у Цириху рускијем владинијем агентина, пак је због тога од њекакога суда, који су сачињавали политична друштва прогнанијех Пољака, осуђен на смрт. Морао га је убити пољски емигрант Скрински, који га одиста у Бринуа-ће и три пута на њга опали из револвера, но га не погоди. Скрински за тијем побјегице у Галицију, но га ту на тужбу Стемпковскога ухвати, ставе пред суд заради злочина покушања највернога убиства. Али порота давоњска на коначној расправи прогласи га са 7 против 5 гласова за некрива.

(Мудра осуда). Пред некаког судца ивритеља у Паризу дођоше муж и жена, да ће се растати након што су већ десет година скупни живјели. „Имате ли деце?“ упита их судца. — „Имамо господине“. — „А колико?“ — „Троје“ одговори супруг, „двоје мушко и једно женско; и то је с чега дођосмо пред вас. Госпођа хоће да придржи двоје, а ја хоћу да код мене двоје остане!“ — „Хоће ли једно и друго бити задовољни с којом одлучком?“ — „Хоћемо!“ — клику обоје. — „Добро дакле; дочекајте докле и четврто дође. Тада ће бити свакоме по двоје, а ја ћу већ одлучити, којих двоје којеку“. — Рекоше да ће се задовољити те као досједни људи неприговорнише ништа већ одоше, а судца није о једном ни о другом даље ништа чуо. Истом након двије године и њекако мјесеци састаде се судца с мужем, те ће му рећи: „Како је збиља с вама?“ — „А, господице судче, о растајању не може ни сад још бити говора“. — „Што? како?“ — „Сад имамо опет петоро деце!“ — „Е, па за мало се негледа, дочекајте шесто“.

(Угодна вијест за леџнике). Кад је недавно преминуо кинески цар, разаслаја је на све стране простротага царства слиједећа вијест: „Цар је преминуо дне 12. Јануара. На вјесто привица Конга владати ће по свој прилици регенција. Поглавци дворских леџника одлучи-љена је глава!“ — Ето сад лијева мјеста значенити леџнику, по бијес је само, што су кинески дворски леџници главе на танку конту, чим се разболи ко од двора.

СЕОСКА ОСУДА НА СМРТ НОВОГА ВУКОДЛАКА.

(Стојај, по народноме припоједању, околу полове осамнајестог вијека, у Бањане у Херцеговини).

(Продужење.)

Сви укукоше и ушају је ли истина, кад зачуше момчад гдје пјевају неке шаљиве посковнице, између којих и ову:

Игра була и казујер коло шарено,

Погадија и кадија јеш шареније;

Младо момче и ђевојче, вох да им је,

Удовица и новица најшареније.

Милован прекиде им пјевање, и завикати ће: дај ми, Малиша, те гусле. Превуче неколико пута преко струје гудалом, и спрам града удеси те зајева:

Гусле које, неостале пусете!

Прсти моји, грч вас ухватице,

Што стојите, што несповједате?

Чујте браћо, што чули нијесте!

Дирини дирини.

Баба Ђеда у пролеће звала

Да се с њиме по ливади вала,

А он јој се у јесен одзивао:

Ко ме ово синоћ зовијаше?

Ње сп, вити? приспејело је вјано,

Дирини дирини.

Уредник и издавач СИМО ПОПОВИЋ.

*) Трговачки данак са свирљом.
Жега даме сузе прокидајући,
Нико кривако за Турине не даје.

Влад. Црк. „Гор. Вјежма“.

**) Овако у народу „коро кустом“ звали врхове, а куло омет „зрочно или шипово кустом“.

(Наставиће се).

Штампано у државној штампарији.